

Numărul 34. Oradea-mare 26 august (8 sept.) 1901. Anul XXXVII

Apare dumineca. Abonamentul pe an 16 cor., pe $\frac{1}{2}$ de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei.

Un capitol din activitatea diaconului Coresi.

(Disertațiune citită la adunarea Societății pentru crearea unui fond de teatru român, ținută în Șimleul-Silvaniei în 1 și 2 august n. 1901).¹

„Derept! aceia frații miei, preuților, scrisu'amă... să ve fie de înțelegătură, și grămaticiloră“...

Diaconul Coresi în epilogul psaltirei din 1577.

Ilustre domnule președinte,
Onorată adunare,

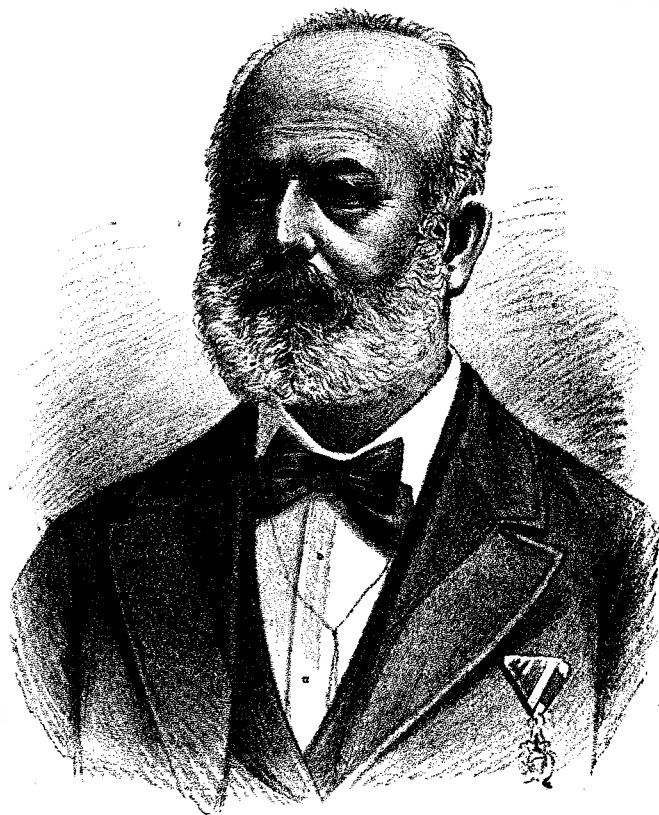
Îndemnat de frumosul us practicat de Societatea pentru crearea unui fond de teatru român, ca din incidentul adunărilor sale generale, să se dea loc și anumitor prelegeri ocazionale sau și disertațiunii științifice-literare, cari ating în special sfera artei dramatice și în genere ori ce materie literară, imi propusesem să pășesc și eu din incidentul festiv al adunării de astăzi cu un tractat istoric-literar asupra celui mai vechiu început de literatură dramatică la Români, în special cei de dincoace de Carpați.

Înțeleg aici — abstrăgând de la producțiunile dramatice populare românești, tot atât de vechi ca și poporul nostru — prima încercare cultă de poezie dramatică la noi, împreună în același timp și cu acțiune, cu jocuri scenice, cu reprezentațiune teatrală.

E o mică farsă, scrisă românește la Brașov în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, și combinată din elementele populare ale veselelor scene dramatice, ce împodobesc până în ziua de azi festivitățile nupțiale la poporul nostru, și mai ales la Ro-

¹ Disertațiunea prezentă este un mic extras dintr'un detaliat studiu critic asupra activității diaconului Coresi, studiu, ce va apărea în curând în tipar. Acesta e motivul, pentru care în disertațiunea de față m'am abținut de la indicări bibliografice și alte adnotațiuni. — N. Sulică.

mâni brașoveni. Farsa după toate indiciile se pare a fi o compozițiune ocazională, și a fost reprezentată din incidentul unei nunte săsești la Brașov, după cum relatează F. I. Sulzer, istoriograful austriac al principatelor românești de acum mai bine de-o sută de ani, (*Geschichte des Transalpinischen Daciens Wien, 1781—82, III 1—83*), care reproduce

FLORIAN PORCIUS.

în economia naturii este de toți cei pricepuți apreciat după vrednicie.

Una înse am constatat-o și noi — și nu de azi — că avem intelect și pe acesta voim să ni-l cultivăm încă și mai mult ca până acum, chiar pentru ca să fim bune soții și mame.

Concedeti-ne aceasta dlor !

ANA FLOREA.

Femeile bure.

Dna Jeane Brémortier, colaboratoare la ziarul francez „Le Matin“ a convorbit cu doue femei bure, a căror bărbați au jucat în Transvaal de la începutul războiului, un rol considerabil.

Una din acestea, dna Reitz, o tineră cu ținută severă, cu fisionomie fină și expresivă, cu privire adâncă, inteligentă și limpede, a spus detalii interesante despre femeile bure.

Sunt câteva zile, serie dna Jeane Brémortier, i-am spus, că am întâlnit la Bruxelles un ofițer englez, care mi-a declarat: „Acest război, din Transvaal, e cu atât mai teribil pentru noi, că trebuie să ne luptăm nu numai cu bărbații, dar și cu femeile cari sunt cele mai înverșunate adversare ale noastre“. Puteți să-mi explicați, doamnă, ce înseamnă aceasta ?

Dna Reitz a răspuns :

— E foarte simplu și acest ofițer are perfectă dreptate : Adevărata rezistență vine din partea femeilor, căci ele au mai mult de suferit după urma războiului. Bărbații, de sigur, își riscă viața la fie-ce moment; dar, în afară de timpul luptei, ei sunt scăpați de toate preocupările materiale și prin urmare femeia trebuie să se ocupe să facă față cerințelor menajului și să caute să facă pe cei cari o înconjoară să suporte lipsurile de tot felul, pe cari lupta le impune.

Nici o dată nu se va putea ști cât de demne de admirat au fost femeile bure de doi ani încoace. Eroismul lor este atât de mare, atât de nediscutat, încât însa-și o engleză, dna Hobhouse, nu s'a putut împiedeca să le aducă omagii și să publice un raport, în care relatează acte extraordinare de curaj la cari a fost martoră.

Sunt fericită de altfel că pot să me explic asupra femeilor din țara noastră, căci mi se pare că lumea se înșală asupra lor închipuindu-și, pe nedrept, că cea mai mare parte dintre ele sunt puțin civilizate.

Educațiunea și instrucțiunea sunt mult mai răspândite la noi decât s'ar putea crede și este o greșală gravă ca cineva să-și închipuiască femeia bură ocupată numai cu ferma sa. Din contra, chiar în popor, femeile nu muncesc din greu, căci au pentru acest scop negrii în serviciul lor.

Asupra educațiunii copiilor în Transvaal, dna Reitz a dat curioase indicațiuni :

— Aceasta este una din marile dificultăți ale existenței la noi, căci aglomerațiile sunt rare și prin urmare și școlile. Iată cum se procedează de obicei : un profesor se stabilește într'o fermă și întrunește zilnic pe toți copiii cari se găsesc în partea locului ; când i-a învățat tot ce știe, îi succede un altul, care le dă un învățământ mai superior, și această conti-

nuă astfel până ce o generațiune nouă succede celei vechi. Acest mijloc e puțin cam rudimentar ca procedeu de educație, dar permite cu toate acestea vulgarizarea instrucțiunii în câmpiile imense ale Transvaalului.

Mama transvaaliană are, înse, mai mult grija de a formă inima copiilor.

Tot vorbind, doamna Reitz, a luat și mi-a arătat o fotografie, pe care erau aliniați 7 băieți frumoși, cu aerul sincer și hotărât, și o drăguță fetiță.

— Sunt copiii mei, mi-a zis dna Reitz, numai cel mai mare nu este al meu ; e cel mai tiner dintre cei 4 băieți, pe care bărbatul meu i-a avut din prima lui căsătorie. Cei 3 mai mari sunt la război cu tatăl lor și nu am putut să reușesc să aduc pe acesta cu mine în Europa, decât promițându-i formal să-l las să plece în ziua când va implini 15 ani adică peste 3 luni.

Unul dintre ginerii mei e prizonier al Englezilor ; me ocup să obțin autorizarea de a-l aduce aci pentru a-l îngriji, căci e bolnav. Din septembrie n'am avut direct vești de la băiatul meu. Dl Chamberlain mi-a propus să-mi înlesnească transmiterea corespondenței, dar am găsit că e nedemn pentru mine să primesc un asemenea intermediar și am refuzat.

Doine și hore.

Fi-va dracu supărat,
Pentru-un negru și uscat,
Fi-va dracu amărit,
Der un negru și-un pălit.

Bate-l Doamne omu prost,
Mult me 'ntreabă unde-am fost.
Nu vede sară-i ochii —
Că așa umblă tinerii,
Când a fost 'n vîrsta mea,
Și el a umblat așa.

D'asă trec zilele mele,
Una bună doue rele,
Ca și apa pe parele.

Mori-me Doamne pe mine,
Să moară baiu din lume,
Și me ia Doamne din țară,
Să nu fiu tot de ocară,
Ba me ia Doamne din sat,
Să nu port atât bănat.

Sus la munte-i ploaie deasă,
Da la țară-i ploaie rară,
Sunt silit să ies din țară,
De jele și de ocară.

Frunza 'n codru-i olivită,
Io-s tineră și-amărită,
Iar în față-i vesteșită,
De mine că-s amărită.

Vașcoă, 1901.

VASILE SALA.

SALON.

Presa despre adunarea din Șimleu.

II

Presa maghiară.*

„*Egyetértés*“, ziarul lui Kossuth F., după ce spune, că Românii fără deosebire de nuanță politică sunt toți adicți fanatici ai ideii teatrului național român și că pentru realizarea acestei idei se lucrează cu puțină larmă, dar' cu atât mai mare zel și devotament, face următoarea descriere a serbărilor:

„De trei zile Șimleul Sălagiului este în mod neobișnuit de vial și de sgomotos. Fețe străine s'au arătat pe strade și marea mulțime a desbrăcat preotindena simplul orașel de forma sa obișnuită. În grupe percurg stradele preoți români cu barbă lungă, doamne îmbrăcate cu modestie, dar' cu mult gust, *carî vorbesc exclusiv românește*. Au venit mulți Români din comitatele Brașov, Cojocna, Sibiiu, Alba-inferioară, Arad, Timiș și Hunedoara. Tinerimea universitară română încă s'a prezentat în număr mare și prin mișcarea lor sprintenă, prin purtarea lor bătaoare la ochi au căutat în tot locul să atragă asupra lor atențiunea publicului.

„Adevărata serbare a fost vineri, despre care pe scurt atâta se poate însemna, că în toată privința a avut caracter exclusiv românesc, ca și cum nu ar fi decurs în Ungaria, în scopul sporirii capitalului unei instituții culturale ce este plănuită a se ridică, ei ca și cum ar fi aranjat-o pe „Dealul Spirii“ de lângă București, ca demonstrație în contra culturii și aspirațiilor naționale maghiare. Destul de trist, că asta e așa, dar' de fapt așa este. La Șimleu au venit corifeii români cu tabăra lor împreună și în vreme ce au dat în libertate nemărginită și în mod demonstrativ expresie ființei lor românești, înaintea oaspeților din România(?) invitați și bine exploatați, au documentat în chip strălucit, că ei se înstrăinează de cultura maghiară, ba chiar o urăsc din adâncul inimii lor... în Ungaria.

„De patriotism, de simpatie pentru cultura maghiară nici cea mai mică dovadă n'au dat Românii întruniți la Șimleul Sălagiului. Astfel dar' nu e nici o mirare, dacă Maghiarul provocat în propria sa patrie primește lupta pentru apărarea culturii sale față de străinii aroganți și ignoranți.

„Așa de mulți s'au prezentat Românii și ș-au petrecut în felul cel mai valah, încât orașelul Sălagiului n'a putut să încapă pe toți oaspeții. O însemnată parte a mulțimii a fost silită să-și caute cuartire în satele din apropiere“.

Spune apoi că comitetul Societății pentru crearea teatrului român are multe planuri necunoscute secrete și în fine își arată durerea, că între cântecele și jocurile de la petrecerea poporală aranjării n'au

introdus și cântece și jocuri ungurești, ba ce e mai mult, încercările unor Români mai complesanți de a o face aceasta au fost zădărnice prin terorism și mânie. Din cauza asta apoi Maghiarii s'au obținut de la petrecerile românești.

„*Budapesti Napló*“ buciumul dlui prim-ministru Széll, scrie: „Societatea în adunarea de acum a hotărît, să organizeze o trupă ambulată de actori din România, care apoi cu sprijinul Societății va percurge pământul unguresc, pe unde numai se aude vorbă românească. Așa ne spune vestea din Șimleul Sălagiului. Credem înse, că guvernul unguresc va spune alt ceva. Pe pământ unguresc nu va permite nici teatrul român stabil, nici trupă românească ambulată. Și acum d'abiă vegetează teatrul unguresc, concurența germană îl sugrumă; numai atât ar mai trebui, ca să aibă a se lupta și cu comediații români!

„Doar' aceste trupe ambulante române răspândesc în drumul lor mai multă politică, decât artă, care ar fi numai acoperământ pentru agitația politică. Rectificarea hotăririlor adunării de la Șimleu deci liniștiți îndrăznim a o lăsa în grija guvernului maghiar“.

„*Magyar Szó*“ organul lui Bánffy, raportează următoarele:

„Valahii de mult își bat capul, ca să ridice undeva în Ardeal un teatru cu limbă română. Au adunat până acum mai mult ca 320.000 de coroane spre acest scop, și acum simțesc că a sosit timpul pentru executarea planului. Au aranjat la Șimleu o serbare cu caracter în toate privințele exclusiv valah, la care s'au întrunit foarte mulți Valahii din comitatele Brașov, Cojocna, Sibiiu, Alba-inferioară, Arad, Timiș și Hunedoara. La adunare au hotărît, că de ocamdată nu vor ridică un teatru stabil, până ce nu vor dispune de o trupă statornică, neexceptabilă. De ocamdată o trupă provizorică ar avea să aranjeze reprezentațiunii, în chipul acesta intenționând să câștige afacerii simpatia întregii valahimii din patrie. Numai după aceea vor zidi — teatrul la Arad, Sibiiu, Cluș sau la Orade. În fruntea mișcării, care ar trebui energic oprită, se află Iosif Vulcan și Vasile Goldiș, nepotul episcopului Goldiș“.

„*Magyarország*“, organul lui Ugron și Bartha: „Societatea a strâns în urma agitațiilor mai mult ca 300.000 de coroane cu ajutorul a celor institute de bani, cari trag perina de sub capul bietului Săcuiu, și de mult își dă osteneala, ca să întemeieze pe pământ unguresc teatrul român. În adunarea sa de acum Societatea a decis, ca să organizeze din actori din România o trupă ambulată, care apoi cu sprijinul Societății va cutrieră țara ungurescă, ori unde răsună numai vorbă românească. Așa ne spune vestea de la Șimleu. Toată șeirea aceasta este de natură curat politică și așa zicând n'are nimic de a face cu arta. Cât sunt de neobiectivi Valahii în acest obiect, o dovedesc din destul prin aceea, că în acele orașe locuite de ei, în cari funcționează trupe maghiare de actori, nici odată nu cercetează reprezentațiunile. Lor deci nu pentru plăcere artistică le trebuie teatrul, ci pentru demonstrații politice.

„Să sperăm, că în chestia aceasta vor avea cuvântul și respectivele autorități politice“.

* Ne servim de traduceri și extractele ziarului „Tri-buna“.

rocit ar fi el, nu-î remâne un singur mijloc de scăpare? — Acî se naşce amorul (pune mâna pe frunte) şi d'acî creşce şi se respândeşce în toate ţesăturile sufletului şi ale fiinţei noastre; acî... acî dar este vinovatul! (remâne cu capul pe mână gânditoare lovindu-şi mereu fruntea cu pumnul) acî... acî!

Scena II.

Elisa, Doamna Milescu (din fund.)

Doamna Milescu. Bună dimineaţa Lisică mamă, ce faci tu ?

Elisa (distrată.) Ce-am învăţat, său mai bine ce nu şei.

Doamna. Îar cu nasul în hârtii, în cărţi? mai lasă-le la Dzeu, fată dragă! nu veţi că ţi-a trecut falcă prin falcă?

Elisa (tot de la birou.) Tot plouă ?

Doamna. N'ai decât să pui mâna pe mine, numai de la birjă până la scară, şi ia te uită... da lume, cu toată ploaia, de n'o incapeuliţa; am întrebat birjarul: ce să fie? şi mi-a spus că e intrunire în sala Orfeu. Dar Dadu n'a venit?

Elisa. Nu, dar cred c'o să vie.

Doamna. O fi la intrunire, hei! scapără, scapără băiatul de nerăbdare; ce-i drept a muncit mult, o să-şi merite ministerul. Or fi ei mulţi ca el, nu e vorba, dar pe cât mi-a spus Despeanu, are multe făgădueli, şi poate, poate, că vom avea norocirea în scurtă vreme să-i zicem: dle ministru.

Elisa. Câte odată, tântico, îi semenî aşă de bine; eşti vanitoasă ca el.

Doamna. Vanitoasă? Cum, adică tu n'ai fi mândră de asta?

Elisa. Eū mândră? De ce? Pentru c'o să fie ministru?

Doamna. Nicî vorbă. Întârzie, sūnt sigură că-i la intrunire.

Elisa. Dacă cu mărirea postului i s'ar mări sentimentele, dacă s'ar face mai iubitor (oftând) m'aş mândrî, poate...

Doamna. Apropo Lisico, am uitat să-ţi spun; la croitoreasă eră şi Lilica noastră, azi mi s'a părut într'o ureche reū, fata aia; nicî nu şei ce tot spunea; vorbeşce repede de nu poţi s'o înţelegi, şi spune, spune de toate la un loc, par' c'ar fi o moară stricată, zeū... A plecat bărbat-seū să voteze la Piteşti, a venit Smărăndiţa de la Rimnic la ea în gazdă; se scusă că n'a mai venit la noi, că i-i dor de tine, că o să vie negreşit, că are să-ţi spue multe; am lăsat-o la Dzeu incolo, şi am plecat; se uitău cucoanele alelalte la ea ca la altă comedie; nu e teafără fata aia, zeū nu e teafără, şi numai bărbat-seū a smintit-o aşă; prea îi face toate gusturile, prea o resfătă.

Elisa (gânditoare tot cu condeiul în mână.) O iubeşce?!

Doamna. O sminteşce, şi face reū.

Elisa. Dta nu m'ai resfătat pe mine?

Doamna. Alt-ceva; te-am resfătat, dar nu te-ai smintit, şi apoi cu atâta te-ai ales, te-am resfătat eū, şi te-a chinuit bărbat'-o.

Elisa. Nu m'a chinuit, dar nicî nu m'a resfătat.

(Va urmă.)

ANA CIUPAGEA.

Inferioritatea intelectuală la femeî.

(O paranteză.)

În numărul 32 al acestei reviste s'a publicat un *Estras* din opul dlui Mōbius, profesor universitar — mai are de sigur şi alte titule — în care nu remâne nimic bun din noi femeile. „Opuri“ de felul acesta aū mai vedut lumina zilei, căci şi hârtia şi tiparul sūnt indulgente. M'a surprins înse totala resignare, cu care îşi închee dna Lia Măgura *estrasul*, mărghinindu-se a constată numai „unilateralitatea“ bărbătească.

Ce fără noroc sūntem noi femeile! De câteori îi trece prin capul — foarte imbrobodit cu teorii, cel puţin în privinţa noastră — unui bărbat să se presinte cu vre-o originalitate, ne află pe noi.

Şi cum aproape toată literatura feministă este făcută de „stăpâni creaţiunii“, le e foarte uşor să apară cu un aparat ultraşcientific de citaţiuni când e vorba de a ne dovedi inferioritatea.

Şi cred că domniî vor recunoaşce, că citând ţi-ai slăbit fundamentul, nu pentru că nu aş admite că totul îşi are rădęcina în sensuri, ci pentru că nu e permis unui bărbat, care are ochii propriului seū suflet deschii, să-şi împrumute picioroangele altuia, când vrea să paradeze cu idei, carî ar fi trebuit să i le nască propriul seū creier, care „e şi mai greū şi are şi mai multe circonvoluţiuni!“ Of ce circonvoluţiune-bărbătească! Rüdinger vrea să ne omoare cu constatarea făcută până acum numai de el şi cu graba admisă de toţi „stăpâni“, că circonvoluţiunile creierului nostru sūnt mai puţin dezvoltate, aşă dară — inferioritate! A avui el înse sub cercetare creierul astorfel de femeî, care n'au apucat să fie oprit în dezvoltare-i de necazul vieţii, saū care, — permită-mî dniî doctorî avansarea unei viitoare descoperiri anatomice — n'a fost chiar oprit în formarea de circonvoluţiuni de azele necesari? Me rog cu umilinţă de un răspuns.

Lambroso, mai îngăduitor încâtva, pune toată vina în piele. Ce geniū! Până acum pielea, tot după constatăriile domniilor, avea o muncă foarte prosaică. Şi acum a avansat la un factor normativ pentru de a putea constată „inferioritatea“ noastră.

Şi desteritatea degetelor noastre este numai un moft, zice dl Mōbius, profesorul de universitate pentru boale mentale. Admit că în institutul, unde şi-a adunat „elementele“ pentru tesa dlui, spiritul slăbit nu mai şcie de poruncile pe carî să le poată esecută cu acurateţa noue îndatinată, pentru organele carî sūnt instrumentele numai mecanice. Dar că bărbatiî ar efectui mai bine lucrurile de resortul nostru este un moft! Ce s'ar face domniî vênători după câştig mare cu puţina cheltuială pe terenul acesta, dacă n'ar avea *sclavele*, de ale căror puteri aşă de mult abuzează?

Şi apoi instinctul! Slăbeşce-me dle profesor universitar! La noi încă e vorbă de judecată. În privinţa asta propun şi eū o tesă: Dvoastre aveţi o fire, noi alta. În tot ce priveşce firea noastră, numai noi judecăm cu competenţă, căci dvoastre aveţi în direcţia aceasta numai instinct, iar în ce e rezultatul firii dvoastre, aveţi dvoastre, haî să zicem, judecată şi noi numai instinct.

Orî ce progres se datoreşce bărbatului! Da, pentru că bărbatiî o zic. Dar că noi biruim — nu mânate

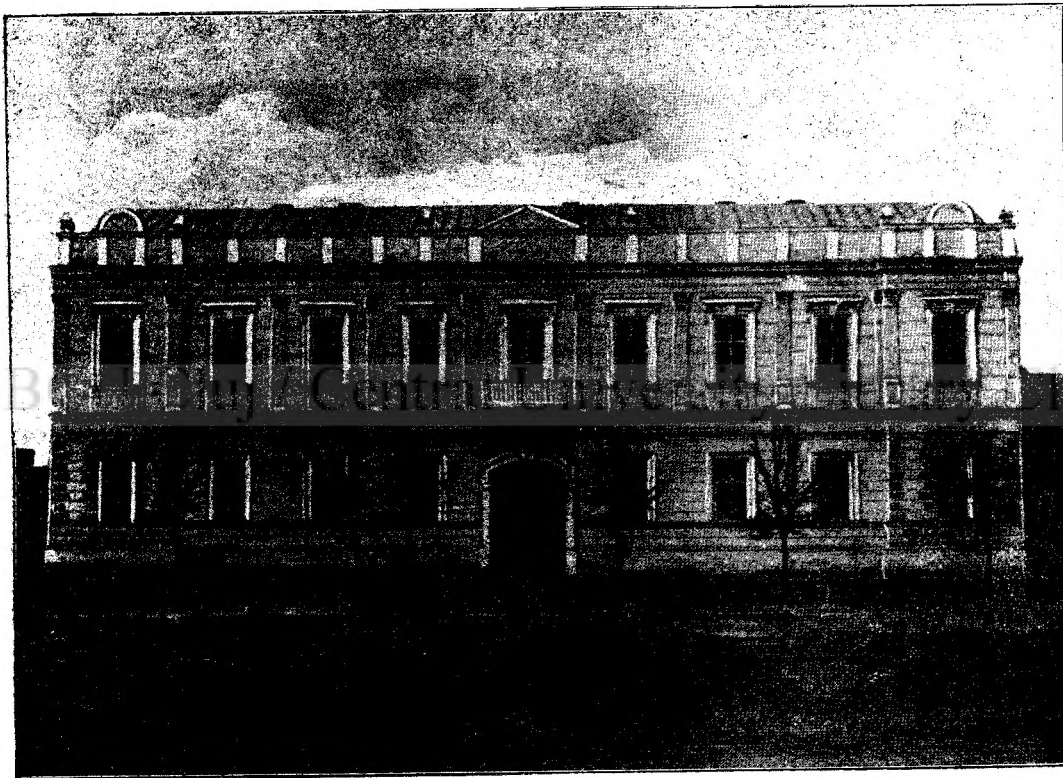
de instinct, ci fiind că *înțeleger* — atâtea pedeci și nu totdeauna materiale — nu o scrie nimeni, de și o vede.

E curioasă și aserțiunea că suntem capabile numai de a deveni elevi-model, sau cum ne zice papagalii. Oare regulile educațiunii, cărora suntem supuse, cine le-a stabilit? Nu tot el dl Rüdinger, Möbius etc. etc. Și nu le-au stabilit de așa ca sufletul nostru să nu se poată dezvoltă în direcțiunea pe care au monopolizat-o „stăpânii”? Și nu e tot asta cauza, care produce puțină noastră manifestare pe terenul invențiunilor? Chiar și în muzică, pictură,

particulară a noastră. Asta este curat o „mascare”; și încă puțin științifică. Pe noi ne pune totdeauna alături cu copiii, a căror gură numai *adever* grăiește.

Argumentele cari să dovedească „inferioritatea” noastră intelectuală, că sunt „mascate” sună prea „științific”. De felul acesta sunt dealcum toate argumentele aduse pentru „inferioritatea” intelectuală a femeii.

Mai nostimă e aserțiunea, că și puținul intelect, cu care ne-a invrednicit Dumnezeu — spre părerea de rău a dlui profesor universitar, — îl perdem ca mame. L-a perdut biata mamă, care vede dezvoltân-

Internatul Pavellian de fete în Beins.

sculptură etc. Dar cine a produs în mai toate casurile ideea pe care artistul în mai toate casurile o realizează? — Nu este el un fotograf cari retușează numai chipul prins pe placă? Și retușarea aceasta o numește profesorul „originalitate”. Cu toată „inferioritatea” îl rog să me ierte.

Cu moda o scriintește. O excepție dintre noi se presintă cu o idee originală, alte câteva excepții n'o excepționează și iată pe stăpânii creațiunii devenind estasiați față de așa ceva și urmează că — noi îngăduitoarele le facem pe voe admitând pentru plăcerea lor „excepțiile”. Mascarea, cum numește în mod eufemistic, misiunea, o reclamă ca o însușire

du-se din copilul ei savanți de calibrul dlui Möbius, dar e o fericire pentru omenime că nu sunt mulți așa. La educare, — și asta o îndeplinim noi femeile — se cere mai multă inteligență ca la o fantasmă bărbătească poreclită „resultatele științei”.

Că slăbim mai curând, nu e dovedit. Să te ferească Dumnezeu de bărbatul slăbit și numărul lor nu e mic în proporție cu noi.

Pe noi puțin ne supără astfel de excursiuni de ale savanților unilaterali. Continuăm a fi bunele eleve ale mamelor noastre, fie ca fete, fie ca soții și mame, ceea ce ne e cu atât mai ușor, că rolul nostru

în opul seü o bună parte din aceasta compozițiune dramatică scrisă cu mult spirit.

Pe de o parte înse greutăți tehnice independente de mine, pe de altă parte reflexiunii pragmatice-literare m'au îndemnat să abstaü deocamdată de la intenționata-mi disertatiune asupra acestei aparițiuni literare la noi, la tot casul interesantă.

Reservându-mi aşá dară un astfel de tractat pentru altă ocaziune, ca fiind deocamdată prematur, mi-am luat permisiunea a presentá de asta-datá ilustrului public adunat aici din incidentul festiv al zilei de astăzi, un alt tractat, care probabil în primul moment va face impresiunea unui sujet literar, care nu presentă nici o conexiune, nici o înrudire cu caracterul Societății, care ne-a întrunit astăzi aici.

Si cu toate acestea analogiile esistă.

Voesc să infățișez, onorată adunare, în liniamentele limitate ale unei disertatiuni, un mic capitol din activitatea diaconului Coresi, o chestiune de interes capital în istoria primelor începuturi de literatură cultă națională la Români, istorie încă puțin clarificată până acum.

Că prima încercare de dramă cultă la Români se face tocmai în Brașov, nu e un capriciu al întâmplării, întocmai precum d. e. nu e ceva numai accidental, că prima gramatică românească s'a scris tot la Brașov.

În acest vechiü centru de cultură românească a esistat totdeauna un fel de tradițiune literară, iar conștiința acestei tradițiuni o vedem manifestându-se din timp în timp prin diverse încercări și mișcări de inițiativă culturală.

Tot astfel își are motivele sale istorice și enigma subitei operațiuni a diaconului Coresi în Brașov, unde ies din mâinile lui de meșter primele tipăriuri românești, cel mai decisiv act în istoria primelor mișcări de cultură națională la Români. Acest decisiv act în lupta și triumful cultural al limbei românești e inseparabil de numele diaconului Coresi.

E o figură simpatică pentru noi figura acestui diacon Coresi deja prin însuș faptul, că a fost preot. De și originar din România, înse de oare-ce activitatea lui românească cade pe pământul Ardealului și de oare ce în lupta sa pentru emanciparea limbei române de sub jugul secular al limbei slavone, a avut în vedere în primul rând pe Românii de dincoace de Carpați, diaconul Coresi devine pentru toate timpurile prototipul preotului român cult și cărturar, și deja din cele mai vechi timpuri unicul reprezentant al culturii românești în straturile poporului la noi.

Faptul, că întemeierea literaturii noastre culte se datoreșce unui preot, diaconului Coresi, pare că a fost un omen, predestinat să dea un fel de timbru specific preoțesc culturii noastre naționale, căci de atunci patru secole de-a rândul vedem stând pe preotul român în fruntea tuturor mișcărilor mari culturale-literare la noi. Începând de la mitropolitul Varlaam al Moldovei și până la canonicul Cipariü, părintele filologiei române, care a desgropat comoara vechei noastre literaturii bisericești, — istoria culturală a neamului nostru înregistrează figuri marcante preoțesci ca mitropolitul Dosofteiu și Antim Ivreanul dincolo de Carpați, iar dincoace de Carpați cei trei preoți ai redesteptării noastre culturale-literare, Micu, Șincai și Petru Maior.

E o figură imponentă în istoria culturală a neamului nostru figura diaconului Coresi, căci înălțătoare

este lupta vieții sale. E o luptă pentru principii, pentru ideale, viața diaconului Coresi. E o dramă în-sufleteitoare și plină de cele mai interesante și mai instructive peripecii activitatea culturală de peste 2 decenii a lui Coresi, căci lupta vieții sale însemnează primul triumf al culturii noastre naționale, triumful limbei românești.

Astfel ca părinte al literaturii culte la Români, diaconul Coresi devine prototipul luptătorului cultural la Români și pentru toate timpurile isvor viu de inspirațiune pentru ori ce întreprindere culturală românească.

E o asociațiune foarte firească de idei, dacă momentele de un efect atât de dramatic în activitatea primei figuri marcante în istoria literaturii noastre naționale, pot deșteptá interes și în mijlocul unei societăți, care îmbrățișează azi la noi cea mai înaltă espresiune a artei literare, poesia dramatică.

Nu e o tragedie sguduitoare drama mișcării noastre literare-culturale din a doua jumătate a veacului al XVI-lea. E o luptă fericită lupta purtată de diaconul Coresi, căci această luptă este favorisată și de împregiurări. A fost un început de bun augur pentru toate timpurile începutul inaugurat de Coresi, precum a dovedit mersul ulterior al culturii noastre literare până în ziua de azi.

Literatura noastră cultă s'a întemeiat într'un ceas bun. Acest ceas bun al primului nostru început de cultură națională poate servi ca isvor de inspirațiune și întărire morală pentru ori ce întreprindere culturală românească, pentru că activitatea diaconului Coresi simbolizează prima luptă, primele obstacole și sacrificii pentru un ideal național românesc, și în acelaș timp și primul triumf în lupta noastră culturală.

Eü ved o asemănare frapantă între problema culturală eluptată de diaconul Coresi și între problema, ce va avea să o deslege de aici înainte Societatea pentru teatrul român. Societatea stă azi în fața unei grele probleme culturale, înse trecutul seü de până acum de o rodnică activitate întocmai ca și norocul, ce pare a fi presidat chiar la nașcerea culturii și literaturii noastre naționale, sânt garanță pentru reușita, pentru triumful acelei probleme. Societatea va trebui să-și prefacă activitatea acum mai mult decât ori și când până azi într'o luptă, într'o dramă colosală cu obstacole și peripecii, pentru ca idealul cultural, ce stă scris ca devisă strălucitoare pe stindardul seü, să se poată odinioară realiza cu noroc.

Îată dar cu un cuvânt mai mult, pentru ce am zis, că din incidentul festiv de astăzi, câteva șire memoriale asupra activității diaconului Coresi pot fi bine venite în mijlocul Societății pentru ridicarea Thaliei române la noi.

Diaconul Coresi, persecutat ca primul anteluptător conștiu al culturii românești, ca primul promotor faptic al naționalismului bisericei române prin tipărirea de cărți românești, și în legătură, ca întemeietor al limbei noastre literare de azi — astăzi în epoca rivalităților și emulațiunilor culturale la toate popoarele cu aspirațiuni pentru viitor, e la tot casul și pentru noi ceva la situațiune.

Trec la obiect.

(Va urmá.)

N. SULICA.

Ovidiu în exiliu.

*În Scythia, la Tomis să plece fu silit
La vârsta-î 'naintată, gonit de-un orb destin
Și-adânc rănit în suflet, cu grei s'a despărțit
De musa lui duiosă, de-al Romei dulce sîn.*

*A plâns plecând din Roma, rugându-se la ze
Un plâns de 'nduioșare, ce pare c'a mișcat
Și marmora de Paros: doar Caesar și ai se,
Nevrând s'asculte ruga-î, pe veci l-au exilat.*

*Și iată-l în exiliu, la Tomis pedepsit,
Printre Sarmatii barbari cu pèrul lor vâlvoi.
În țara lor e ceață și ger de negrăit,
Încât îngheață vinul și 'n oale-ajunge sloi.*

*Prin pèrul lor ciubuce de ghiată prinse, veți;
Iar când își mișcă capul — de sgomotul ce-l fac,
Sinistru, par' că-ți vine aevea ca să crești,
C'aci este infernul și barbarul e drac.*

*Pe 'ntinderea cât ochiu-î se perde 'n depărtări,
Nu vede nici o floare, doar cete de Sarmatii
Cutrecă pământul în lung și 'n lat, călări,
La crâncene resboaie ca de vârtej mânați.*

*În cortul lor la-o laltă cu ei când se găsește
L' înconjură barbarii ca pe un div profet:
O Getă, pe Zamolxe, se jură, că el este
Trimisul lui să 'nalțe întreg poporul Get.—*

*Zadarnic! Minte-î zboară departe spre cămin,
La dulcea soțioară ce tremură de dor,
Și groaznic i-este chinul știindu-se străin,
Gândind că n'o s'o strîngă de-acum la piept cu amor.*

*E negură și vântul vuiește fioros
Și marea urlă groaznic, isbindu-se de mal;
Iar el de dorul Romei se stinge dureros,
Pe când tristețea-î trece la larg din val în val.*

*Și marea resvrătită o duce 'n univers,
Încât și veșnicia de plânsu-î s'a 'ntristat;
Și astfel doru 'n „Triste“ legându-l vers de vers,
Îl lasă zestre lumei poetul exilat.*

PETRU VULCAN.

Actul al V-lea.

— Dramă. —

Persoanele:

<i>Dađu</i>	<i>Lili Gălescu</i>
<i>Elisa Costin</i>	<i>Mișu</i>
<i>Dna Milescu</i>	<i>O servitoare.</i>

Acțiunea se petrece în zilele noastre, în București, la dna Elena Costin.

Scena I.

(O cameră mobilată, scaune de mai multe feluri, scriitor, bibliotecă, mai multe perne aruncate fără rost pe mobile. Un șevalet cu un lucru început. Camera are aspectul mai deosebit în modul rânduieii. Portretele a câtorva scriitori de frunte, busturi etc.)

Elisa (singură la biuroș șade cu capul rezemat pe mână. În fața ei un caet. Condul în mâna cealaltă, îl lasă pe biuroș și-și trece mâna pe frunte, atrage caetul par' că ar vrea să scrie, dă nervoasă ușor cu pumnul în masă.) Uf! (își freacă cu amândouă mâinile fălcile apoi gâtul, își razimă iar fruntea de mână, se ridică nervoasă, ia paleta, alege un penel, face culoarea par' c'ar începe.) Roșu pe cer, carmin pe cer, flacări pe cer, așa o să fie poate în ziua judecării din urmă! (Merge iar la biuroș, rescolește parc'ar voi să scrie, apoi se duce la fereastră și o deschide brusc.) Uf! și toarnă ... toarnă ... un iad peste tot! (se ved fulgere) și-ací ... aci e cel mai negru, cel mai îngrozitor iad! A! Doamne, Doamne, ce să fac! ce să nascocesc, să scap, să nu mai gândesc atât? literatură, musică, pictură? Dar ce să caut? ce să zugrăvesc? ce să scriu? ce? Ce e cu putință să fac să-mi zădărnicesc gândul din singura, din unica lui țintă? nimic! și cu toate astea am încercat și încerc mereu, și din ce în ce mai slabă, mai stăpănită de gândurile mele bune, de această putere fatală și neînvinșă ... A! Doamne, Doamne. ce robie, ce jug! să-ți simți întreaga ta ființă confundată în existența altei ființe, să trăiești, să respiri numai de voia ei, să fii unealta, jucăria unui zîmbet, unei priviri, unui cuvânt! — ce boală, ce boală cumplită ... căci în sfârșit sînt bolnavă — simt bine — aci mi-e frig, îngheț ca un cadavru, aci mi-e cald de-mi pleznește fruntea! Aci aș vrea să aud sgomote, țipete, lume, aci imi vine să me îngrop de vie! Înarmuresc pe un scaun d'odată, și apoi imi vine să fug să nu mai ajung nicăeri! (Plânge.)

Și cu toate astea, de m'ar iubi, de mi-ar da o dovadă că me iubește ... dar așa indiferent, așa preocupat! ... (la o scrisoare după biuroș) ce pot să sper? cu ce pot să me învrednicesc la luptă? cu ce? cu aceasta? (citește.) „Nu pot veni azi. Iartă-me, am un proces la curte. Vin diseară dacă nu voi plecá la „Ploșci. Fii cu minte, nu plânge; scrie, distrează-te!“ Asta e mângăierea ce mi-o dá, asta e curagiul din care-mi agonisesc puterea cu care am nevoie să lupt. Și eu ... eu să nu me pot schimba ... să nu pot înăbuși glasul sufletului meu ... nu ... nu ... nimic ... nici o putere decât una și aceeaș: să-l iubesc și iar să-l iubesc, și să rabd, să me umilesc, să me nesocotesc! Căci în sfârșit nesocotită trebuie să fiu de toți și de toate, de lumea de care trebuie să fug, să m'ascund! Ce trebuie să zică ea de mine! ... A! mamă, mamă, de ce ai mai dat lumină unei așa de nenorocite vieți? (Plânge.) Dar totul nu este încă fără nădejde, — căci cui pe lumea asta, orí cât de nen-

„Pesti-Napló“ scrie: „Ceea ce se face la Șimleu cu greu ar putea-o crede un Ungur, dacă n'ar sta înaintea lui faptele ce nu se pot desminti. Valahilor din Ungaria nu le place discuția teoretică. Ei numai în nisuițele lor sunt fanatici, în felul de esecutivă sunt înse foarte reali. Ei vorbesc în florini și în lei români. Mi se tîmpeșce ascuțișul urei mele, când vîd energia, paciența, simțul de jertfă, cu care se alipeșce valahimea de idealele sale fantastice. La academiile de drepturi, dacă sînt zece juriști valahi la olaltă, ei sîd în bancă deosebită, vorbesc în limba valahă, nici odată nu se desfac unul de altul, se spriginesc ca frații și aranjează prelegeri literare din operele scriitorilor valahi, în limba valahă. Advocatul, medicul, comerciantul și industriașul român deopotrivă se face idealist cu mîna deschisă, îndată ce este vorba de naționalitatea sa. Nu este între ei deosebire de clasă, în ființa lor valahă toți se fac egali. Dacă în Țara-Ungurească se pornește o foaie valahă, a o prenumără este nu numai o plăcere pentru ei, ci și o datorință și astfel din câte o mică și sîlbatică gazetă se face o legătură tare și puternică care ține la olaltă toată valahimea. Micul jurist valah, care în localitate ungurească cu o obraznică cutezanță demonstrează în contra maghiarimei, o face aceasta liniștit și sigur, că la spatele lui stă o familie mare, bogată și strîns legată la olaltă: familia valahimii. Nu trebuie să se teamă, chiar de și-ar riscă întreagă existența pentru o demonstrație anti-maghiară. Căci îl va răsplăti mai bine și mai îmbelșugat, scumpa națiune valahă!

„Toate acestea sînt virtuți urgisite pentru noi, căci lovesc în contra maghiarismului nostru, dar trebuie să recunoașcem, că sînt virtuți. Ei din ținuturi îndepărtate se ostenesc într'un orașel mîrunt, ca să discute despre chestii de teatru pe basa businarului lor. Noi pregetăm pentru o excursiune de trei ore la Pojun, ca să luăm poziție în contra „artei“ de Viena. De și călătoria lor este rîsvrătire nepatriotică, iar a noastră datorință patriotică“.

Ilustrațiile noastre.

Florian Porcius. La 16 a lunii trecute un învîșat român, membru al Academiei Române, dl Florian Porcius, a împlinit anul al 85-lea al vieții sale. Modest, cum a fost toată viața sa, a petrecut și ziua aceasta fără șgomot, în retragere la Rodna, în mijlocul familiei sale.

Florian Porcius, a cărui activitate științifică este mai bine cunoscută în străinătate, decât la noi acasă, are un loc de stimă printre botanici. Nu numai a făcut colecțiuni și le-a presintat lumii savante, prin descrieri valoroase, ci totodată a reușit să descopere specii noue de plante, cari de atuncia poartă numele seii. De aceea mai multe societăți științifice străine l-au numit membru de onoare.

În adâncile sale bătrînețe, „moșul“ lucrează și acuma neconținut și întreține corespondență științifică cu marii învățați ai lumii.

Dragostea și stima ce-l impresoară de pretotindenii, ne îndeamnă și pe noi să-i aducem și la aniversarea aceasta înaintată tributul omagiului, ilustrînd pagina primă a revistei noastre cu portretul seii.

La mulți ani!

Internatul Pavelian de fete în Beins. Între numeroasele acte culturale ale În. Pr. SSale părintelui episcop Mihail Pavel, fondarea internatului de fete cu școală civilă în Beins, este fără îndoială cel mai de căpetenie. Acest institut are o menire înaltă în desvoltarea culturii noastre la aceste margini estreme ale elementului românesc. Fondat la 1896, efectele lui se și resimt și credem că vor lua proporțiuni din ce în ce mai mari. Iată avîntul pentru care, tocmai acuma la începutul anului școlar, de sigur facem o plăcere cetitoarelor noastre, publicînd în nr. acesta ilustrația acestui institut.

Adunarea generală a Asociațiunii.

Convocare.

În sensul §§-lor 23 și 26 din statutele „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“ se convoacă adunarea generală ordinară a Asociațiunii la Sibiiu, pe zilele 21 și 22 septembrie st. n. 1901, pe lângă următorul

Program :

Sedința I. Sîmbătă la 21 septembrie st. n. 1901 la 11 ore înainte de amiază. Ordinea de zi: 1. Deschiderea adunării generale. 2. Constatarea delegațiilor prezente. 3. Raport despre activitatea comitetului central în anul 1900. 4. Alegerea comisiunilor: *a*, pentru examinarea raportului general; *b*, pentru examinarea rațiociniului pe anul 1900 și a proiectului de budget pe anul 1902; *c*, pentru studiarea modificărilor propuse la „Regulamentul pentru secțiunile științifice-literare“; *d*, pentru înscrierea de membri. 5. Propuneri eventuale.

Sedința II. Duminecă în 22 septembrie st. n. 1901 la 10 ore înainte de amiază. Ordinea de zi: 1. Rapoartele comisiunilor. 2. Alegerea presidentului, vicepresidentului și comitetului central. 3. Fixarea locului pentru proxima adunare generală. 4. Dispozițiuni pentru verificarea proceselor verbale. 5. Închiderea adunării generale.

Se observă, că eventualele propuneri au să fie prezentate în scris presiului Asociațiunii (în Sibiiu, Str. Morii nr. 8), cu 8 zile înainte de adunarea generală.

Sibiiu, din ședința comitetului central al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“, ținută la 8 august 1901.

IOSIF STERCA ȘULUȚU, m. p.

DR. ILIE BEU, m. p.
secretar II.

LITERATURĂ.

„Poesii“ de Maria Cunțanu. Sub acest titlu a apărut de curînd la Orăștie un drăgălaș volum, care a fost bine primit de toată presa română, ba a atras și așteptarea cercurilor literare de la București. Cu tot dreptul. Dșoara Cunțanu este astăzi una din cele mai favorite poete ale publicului cetitor. Lira sa, plină de simțire, cîntă sbuciumul variu și nesfîrșit al inimei. Fondul simțirilor sale este dragostea, care i inspiră cele mai multe acorđuri. Limba ușoară și clară, ritmul armonios. Totul îi ofere un farmec gingaș, încât te simți în o lume idilică de plăceri juvenile. Am reprodus și noi câteva într'un număr

anterior. Acum ne facem o plăcere recomandând volumnașul acesta atențiunii cetitoarelor noastre.

Din premiile Academiei Române. *Premiul Princesa Alina Știrbei* se va decerne în sesiunea generală din anul 1902 pentru cea mai bună scriere în limba română despre: Principiile morale și creștinești de cari trebuie să se conducă părinții în educațiunea copiilor lor. „Această scriere va arăta în mod metodic legile morale cari trebuie să conducă pe om în viață și mijloacele ce trebuie întrebuințate de părinți și de crescători, pentru ca germeii cerințelor morale să fie dezvoltati și întăriți treptat în inima copiilor și a tinerimii, pentru ca voința acestora să fie îndrumată cu constanță spre tot ce este bun și virtuos, precum și spre îndeplinirea datoriilor multiple ale omului; în fine pentru ca copiii și tinerimea să fie de timpuriu astfel conduși, ca germeii celor bune să nu fie slăbiți întrunșit, iar germeii celor rele să nu fie opoșiți și incurajați“. (Din Actul de donațiune.) Premiul este de 8.500 lei, în care sumă se cuprind premiul autorului și cheltuelile de tipărirea scrierii (de minimum 30 coale de tipar garmond) în 1.000 exemplare, din cari 800 ale autorului și 200 ale Academiei. — *Premiul Statului Eliade-Rădulescu*, de 5.000 lei, se va decerne în sesiunea generală din anul 1902 celei mai bune lucrări scrise în limba română asupra următorului subiect: „Studiu comparativ asupra dialectelor și sub-dialectelor române.“ (Decis. 11 martie 1898). — *Premiul Adamachi*, de 5.000 lei, se va decerne în sesiunea generală din anul 1902 celei mai bune lucrări scrise în limba română asupra următorului subiect: „Domnia lui Ștefan-cel-Mare.“ (Decis. 26 martie 1898). — *Premiul G. San-Marin*, în sumă de 2.000 lei, dimpreună cu procentele acestui fond până la acordarea premiului (decis. 6 martie 1895), se va decerne în sesiunea generală din anul 1902 celei mai bune lucrări scrise în limba română asupra următorului subiect: „Considerațiunile asupra comerțului României cu țările străine atât la Orient cât și la Occident, începând cu secolul XVI până în anii din urmă. (Decis. 12 martie 1898)“. — Terminul prezentării manuscrisurilor la concurs este până la 1 septembrie 1901.

Curs de albinărie. La București a început să apară o nouă întreprindere literară. Aceasta poartă titlul: „Biblioteca națională ilustrată“. E împărțită în mai multe colecții și anume: Colecția industriei agricole, Literatura populară, Științe folositoare vieții practice, Internațională (istorie și filosofie,) Colecția Vasile Conta, Colecția antichităților etc. 24 volume pe an, format portativ, 35 bani volumul de 64—72 pagine. Din colecția industriei agricole a apărut nr. 1 al primului volum cuprindând: „Curs de albinărie“ de Ulrich cu o prefață de Leonard și Priviri asupra albinăriei; în general industriile rurale în România de Conta C. P. A se adresa la Cooperativa de Edituri Populare „România“, București. Prețul 35 bani.

TEATRU.

Reprezentare teatrală în părțile sătmărene. În comuna Vêsmort, la 4 august, cu ocaziunea sfințirii bisericei gr. cat. române de acolo, s'a dat seara sub conducerea învățătorului Bretan, un concert popular, cu reprezentare teatrală, jucându-se piesa

„Măta cu elopot“ comedie populară cu cântece într'un act, de Iosif Vulcan.

Reprezentare teatrală în Blaș. La 11 august, cu ocaziunea adunării generale a despărțământului Blaș al Asociațiunii, s'a dat și o reprezentare teatrală, jucându-se piesa localizată „Treii doctori“.

Concert și teatru în Zerneșci. La 29 iulie v. (11 august n.) s'a dat la Zerneșci, sub conducerea învățătorului Virgil Bude, o serată musicală și teatrală. S'a cântat și declamat; în urmă s'a jucat piesa localizată „Idil la țară“. Apoi dans.

Serată teatrală în Sighișoara. La 31 august n. s'a aranjat la Sighișoara o serată declamatorică-musicală, care a început cu piesa „Mihail și Florica“ comedie într'un act de N. Regnan.

Concert și teatru în Deliblata. Tinerimea română studiosă din Deliblata a dat la 6 august n., sub conducerea învățătorului G. Bujigan, concert și reprezentare teatrală, jucând piesa „De la sat“ în 4 acte, în dialect bănățan, de N. Macoviștean.

Concert și teatru în Ciclova-montană. Corul vocal gr. or. român din Ciclova-montană a aranjat la 15/28 august concert și reprezentare teatrală, cântându-se „Cisla“ operetă comică de C. Porumbescu și jucându-se „Mama soacră“ comedie de T. D. Speranța.

Serată teatrală în Bod. Corul plugarilor din Bod a dat duminică în 1 septembrie n. reprezentații teatrale, jucându-se piesele: „Norocu 'n casă“ și „Doi prinși în cursă“.

Reprezentări teatrale în Arad. Meseriașii români din Arad au dat în 27 august n. reprezentații teatrale în pădurița orașului. S'au jucat piesele: „Florin și Florica“ de Alexandri, „Otrava de hêrciog“ comedie de Antoniu Pop.

Reprezentare teatrală în Roșia-săsească. Tinerimea română din Roșia-săsească a aranjat la 11 august reprezentare teatrală, jucându-se piesele: „Zăpăciții“, „Otrava femeiască“ și Vlăduțul mamii“.

Concert și teatru în Șeica-mare. Tinerimea studiosă din Șeica-mare a aranjat la 28 august n. producțiune teatrală în curtea școlii române. S'a cântat și declamat; apoi s'a jucat comedia localizată „Idil la țară“.

Serată declamatorică teatrală în Cohalm. Tinerimea română din Cohalm și giur a aranjat la 4 august în Cohalm serată declamatorică-teatrală. S'a declamat o poezie de Coșbuc, s'a cântat un cvartet și s'a jucat comedia „Idil la țară“.

MUSICĂ.

Serată musicală în Blaș. Reuniunea femeilor române din Blaș a aranjat în 1 septembrie serată musicală declamatorică în otelul „Univers“. Programa: 1. „Comoara“, piesă într'un act, prelucrată de N. Băiaș. 2. „Ilustrațiunea română“, R. Karasz, pian, executată de dșoara Cornelia Deac. 3. „Regina Ostrogoților“, de Coșbuc, domnișoara Silv. Negruș. 4. „Duet“, sopran și alt, dșoarele Irina și Valeria Muntean. 5. „Prima rochie lungă“, monolog de Iosif Vulcan, predat de dșoara Cornelia Chirilă. 6. „Rapsodia română“, de A. Sequens, pian, dșoara Eug. Deac. 7. „La sate“, piesă într'un act de M. K., localizată de S. F. N. După producțiune urmează dans.

Talentul musical al Românului. Dr. Artur Török descriind în foaia din Deva „Hunyad“ un concert un-guresc ținut de curând în Brad își introduce raportul său cu următoarele constatări ce le reproducem după traducerea „Bun. Econ.“ : „În acel triumphiu, a cărui un pise înalt e în valea Dosului, altul la Vulcân și al treilea la Brad, locuiește fără îndoială un popor iubitor de muzică. Omul de la Sohodol, de la Cernița, când își face pedestru drumul său de 40—50 kilometri, ca să-și vîndă ciuberele sau brânza, cântă pe drumul întreg, sau la popasuri își scoate fluierul și suflă-suflă jalnic, melancolic, dar curat și cu simțământ musical. În uriașele păduri, unde omul ar crede că poate găsi numai ciripit de pasări, adese-orî răsună din buzele păstorilor tulnicul cel ținut din doage de brad, și de cumva măestrul care suflă în el a fost pe vremuri soldat, îți trîmbează din instrumentul său musical simplu dar puternic, toate signalele unei manevre mari. Sau să mai vorbească de lăutarii din Blăjeni și Stănița? Sînt aceștia fii simpli ai poporului, cari sîptemăna întreagă îndeplinesc munca cea grea a coșitului, tăiatului de lemne, aratului și numai din duminică în duminică iați în mână lăuta, dar îți cântă din ea cu perfecția artistică note ce-ți străbat la inimă, așa-ți cântă durerea ciobanului care și-a pierdut oile, că plîngi cu el, dar îndată urmează tabloul musical când găsește perduțele sale oițe, și atunci îți vine să chiușci cu sunetele de bucurie ce se revarsă din coardele violinei... Mai poate dar fi mirare că și noi, Brădenii și Criștoreni, cari ne aflăm și noi în acest triumphiu, ne petrecem mult cu muzică?.. etc.

Concert în Mercurea. Inteligența română din Mercurea a aranjat acolo la 11 august, cu ocaziunea adunării despărțimentului Asociațiunii, concert de coruri vocale, cântându-se piese de Dima, Flondor, T. Popovici, C. Porumbescu.

Concert în Sân-Miclăușul-mare. Comuna bisericească gr. or. română din Sân-Miclăușul-mare, în Torontal, a aranjat la 11 august n., cu ocaziunea adunării despărțimentului Asociațiunii, concert de cântări și declamațiuni.

BISERICĂ ȘI ȘCOALĂ.

De la școala de fete a Asociațiunii. Comitetul a ales profesor la școala civilă de fete a Asociațiunii pe dl Victor Păcala, absolvent de teologie și de filosofie; iar învățătoare, pe dozoarele Marioara Pop și Marioara Mutiu-Urechia.

De la școala gr. or. de fete din Arad. Aflăm din „Tribuna Poporului“, că consistoriul a renovat radical localul școlii. Ca conducătoare a vieții interne a elevelor, s'a angajat dna Paulina Pop, veduva mult regretatului director al gimnasiului român din Brașov. Direcțiunea instrucțiunii a fost încredințată dlui V. Goldiș, secretar consistorial și fost profesor al gimnasiului românesc din Brașov, care a primit acest post renunțând la orî ce onorar.

Programa gimnasiului superior gr. cat. și a școlilor elementare din Beinsș pe anul școlastic 1900/1901, redactată de Ioan Butean, director și profesor p. o., are în frunte portretul veteranului profesor Georgiu M. Marinescu, care în anul acesta ș-a serbat jubileul de 40 de ani de serviciu la menționatul institut. Programa aduce la început și cuvîn-

tul directorului Ioan Butean rostit din incidentul jubileului aranjat de tinerimea studioasă împreună cu corpul profesoral de la gimnasiu. Urmează apoi un tractat despre „Sistema divisibilității numerilor“, apoi „Jubileul sfintei uniri în Beinsș“, de profesorul Radu Cupariu. Din tabela celor beneficiați reese că 119 elevi s'au bucurat de diferite beneficii. Raportul mai conține și o statistică specială de gimnastică a claselor superioare. Corpul didactic constă din 16 profesori. Numărul elevilor înscriși a fost la gimnasiu 407 ordinari și 6 privați. După religione 181 gr. cat., 24 rom. cat., 152 gr. or., 7 ev. ref., 28 izraeliți. După naționalitate: 333 Români, 59 Maghiari. La școala elementară au funcționat 4 învățători pentru 77 elevi, și anume: 34 gr. cat., 8 rom. cat., 34 gr. or. și 1 ef. ref.

Stipendii din fundațiunea Gozdsu. Săptemăna trecută a ținut reprezentanța fundațiunii Gozdsu ședințe la Sibiiu. Între alte agende rezolvate în ședințele acestea, scrie „Telegraful Român“, e și votarea stipendiilor pe anul școlar curent, respective până la terminarea studiilor pentru cari s'au votat. Anume: s'au susținut stipendiile a 38 rigorosanți în științele juridice și medicină (15.000 coroane), cum și stipendiile vechi pentru 89 stipendiști cari au să-și continue studiile, anume: la 35 juriști, 4 mediciniști, 4 ascultători de filosofie, 5 de la tehnică, 2 de la montanistică și silvicultură, 2 pentru calificarea de profesori la școlile comerciale, 1 la academia comercială, 1 la academia agronomică, 5 la școlile de cadeți ces. și reg. ungare, 8 la gimnasiu și școlile reale, în total 34.260 coroane. Stipendii nouă s'au votat la: 16 juriști (din 52 concurenți), 3 mediciniști (din 9 concurenți), 3 tehnici (din 8 concurenți), 3 la filosofie (din 13 concurenți), 1 la silvicultură (din 3 concurenți), 1 la silvanistică (din 3 concurenți), 1 pentru calificare de profesor la școlile comerciale (din 3 concurenți), 1 la școala agronomică (din 3 concurenți), 3 la școlile de cadeți (din 9 concurenți), — total 13.800 coroane. Pentru școlile medii nu s'au mai putut vota, fiind eshauriată deja suma bugetară.

La internatul gr. or. din Beinsș dl Nicolae Diamandi dându-și dimisiunea din postul de director, consistoriul din Arad a numit în acelaș post pe dl Pompiliu Dan, fost profesor la gimnasiul românesc din Brașov.

Peregrinagiu la mănăstirea Bodrogului. La Sântă-Mărie s'a făcut mare peregrinagiu la mănăstirea Bodrogului, din comitatul Timișului, diecesa Aradului. Au luat parte mii de credincioși până și din depărtări mari. Starițul mănăstirii, archimandritul Augustin Hamsea, a ținut poporului adunat o frumoasă predică.

Internat preparandial în Caransebeș. Aflăm din „Drapelul“, că în toamna aceasta se va deschide la Caransebeș un internat pentru elevii institutului preparandial. Acum doi ani s'a deschis tot acolo un internat teologic.

Escursiunea studenților români la Atena, despre care am scris mai de multe ori, se va face sub conducerea dlui profesor Gr. G. Tocilescu, la 24 august v. (6 septembre n.,) plecând din București spre Constanța, iar de acolo pe mare cu vaporul „Carol“. Vor lua parte 108 studenți, corul dlui Musicescu din 60 persoane, trupa gimnastică a dlui Moceanu din 12 persoane, cu toții 180.

C E E N O U.

Hymen. Dl dr. *Lazar Popovici*, medic in Viena și dsoara *Delia Marienescu*, fiica dlui dr. At. M. Marienescu, jude de tablă reg. in pensie și membru al Academiei Române, ș-au serbat cununia in dumineca trecută, 1 septembrie n., in biserica din Sibiiu-cetate, in preința elitei române de acolo. — Dl *Ioan Lazarescu*, funcționar in Moldova-nouă și dsoara *Iuliana Panciovan*, fiica dlui Teodor Panciovan, paroc in Jertof, se vor cununa la 2/15 septembrie in Jertof. — Dl *Alesandru Pop Șovaroși* și dsoara *Elisa Pop Masca* se vor cununa la 2/15 septembrie in Beiu. — Dl *Sebastian Radu*, absolvent de teologie și de filosofie, s'a logodit cu dsoara *Virginia German* in Gabud. — Dl *Iacob C. Domșa*, absolvent de teologie din archidieceasa Blasului și dsoara *Lucreția P. Bunea* se vor cununa la 8 septembrie n. in catedrala din Blas.

Moștenitorul României la manevrele din Ungaria. „Politische Correspondenz“ confirmă șcirea că principele Ferdinand al României, insoțit de colonelul Averescu, din marele stat-major general, va asistă, in urma invitațiunei împăratului Francise Iosif, la manevrele armatei austro-ungare, cari vor avea loc, in cursul lunei septembrie, in Sud-vestul Ungariei.

Principele Ferdinand și principesa Maria in horă. Zilele trecute, principele Ferdinand și principesa Maria au făcut excursiune la Broșteni, de unde s'au dus la Dorna, unde au vizitat in tot timpul zilei, frumoasele și pitoreșcile localități. De acolo s'au reîntors cu plutele pe Bistrița. După masă s'au dus in piața satului, unde eră adunat poporul de acolo și din satele de prin pregiur. O horă eră întinsă. Principele și principesa au privit cu mult interes la joc și apoi, prindându-se in horă, au jucat cu fetele și cu flăcăii. Poporul i-a aclamat cu entusiasm.

Despărțimintele Asociațiunii. *Despărțimintul Făgăraș* s'a întrunit in adunare generală la 28 august n., in comuna Copăcel, sub presidiul dlui Ioan Macaveiu, secretar dl dr. Ioan Șenchea. — *Despărțimintul Solnoc-Dobâca* a ținut adunarea sa generală in Gherla, la 29 august; cu ocaziunea aceasta s'a aranjat acolo și o petrecere cu dans. — *Despărțimintul Vêrșet* a avut adunarea sa generală in Vêrșet la 29 august, sub presidiul dlui dr. Petru Zepe-neag, secretar dl Avram Corcea. — *Despărțimintul Panciova* ș-a ținut adunarea generală in comuna Satul-noș, la 15/28 august, sub presidiul dlui P. Tisu, in mijlocul unui mare indiferentism, abia s'au incassat 120 coroane; dl Alex. Țințariu a cetit o lucrarea intitulată: „Inștrăinarea portului nostru național“. — *Despărțimintul Deva* se va întruni in adunare generală in comuna Hondol, la 8 septembrie n. — *Despărțimintul Sebeș* se va întruni in adunare generală in comuna Călnic la 2/15 septembrie sub presidiul dlui Sergiu Medean, secretar dl G. Tatar. — *Despărțimintul Cluș* a ținut adunarea sa generală joi in 5 septembrie, in Cluș, sub presidiul dlui dr. George Ilea, secretar dl dr. Ștefan Morariu. — *Despărțimintul Oravița* va ținea adunarea sa generală in Sasca-montană, la 2/15 septembrie, sub presidiul dlui director Ilie Trailă.

Nunta de aur a dlui Vinc. Babeș. La 12 august s'a serbat in Budapesta nunta de aur a distinsului nostru veteran dl Vincențiu Babeș. Serbarea, despre care numai zilele trecute primiram informa-

țiune, s'a ținut in o sală a otelului „Cornul de vênător“, unde fiii indeosebi cei de la Bucureșci au oferit părinților lor o masă strălucită. La serbare, afară de membrii familiei, au luat parte ambii preoți români de acolo, părintele Murnu Gheorghiad, cel macedo-român și Bogoevici de la capela daco-română. Au sosit o mulțime de scrisori și depeșe. Regina poetă Carmen Sylva a trimis serbătoriiilor un portret frumos, represintând pe regina cum lucrează cu mașina de scris, cu devisa scrisă cu mâna proprie: „Munca noastră, paradisul nostru“ — „Arbeit ist unser Paradies, Elisabeth“. In numele Academiei Române a trimis depeșă de felicitare dl Ioan Kalinderu, care a trimis altă depeșă și in numele seii, asemenea și dnii P. S. Aurelianu, dr. Kalinderu și gener. Brătian. Ne asociăm și noi din toată inima la felicitările bine meritate!

Reuniunea femeilor române din Mediaș și giur s'a întrunit in adunare generală la Mediaș in 1 septembrie, sub presidiul dnei Maria Moldovan, secretăreasă dna Maria Necșa.

Noul proces de presă al „Tribunei“. Dl Andreiu Balteș, respundător pentru redacția „Tribunei“, este citat din partea tribunalului din Cluș pe ziua de 10 septembrie a. e. la pertratarea finală a procesului, ce s'a intentat acestei foi pentru „agitație“. Acesta, zice „Tribuna“, este al patrulea proces al ei in curgere. Pertactarea se va ținea in sala Redutei orașeneșei din Cluș inaintea curții cu jurați.

Expoziție agricolă și industrială in Maramurș. La 25 august s'a deschis in Sighetul Marmăției o expoziție agricolă și industrială. In secția industriei casnie au fost mult admirate țeseturile româncelor, iar in cea agricolă au atras atențiunea produsele mai multor proprietari români, printre cari in deosebi cele ale dlui Petru Mihályi. La festivități au luat parte și fruntașii români, printre cari se află și Esc. Sa mitropolitul Mihályi, care tocmai petrecea p'acolo, in comitatul seii natal.

Au murit: *Basiliiu Poruțiu*, paroc și vice-protopop gr. cat. emerit; părintele dlor Ioan Poruțiu, secretar-interpret la consulatul general al României in Budapesta, in retragere și Iuliu Poruțiu, notar cercual și director al „Vlădesei“ din Huedin, in Almasul-mare, comitatul Cluș, la 3 septembrie in etate de 83 ani; — *Ioan Laslo*, protopop gr. cat. in Cluș, la 28 august, in etate de 60 ani, jelit de soția n. Hortensia Roșian, și de fiii și ficele: dr. Valer Laslo, vęd. Silvia Tempea, Marcel, Laurian; — *Manasie Prodan*, preot gr. ort., in Cheuchis, la 23 august n., in etate de 59 ani.

Călințarul șeptemănei.

Dum. XIV. dela Rosalii, ev. dela Matei c. 22, v. 89, gl. 5, a inv. 3

Diua șept.	Călințarul vechiu	Călinț. nou
Duminecă 26	M. Adr. și Nat.	8 (†) <i>Nașt. Marie</i>
Luni 27	C. Pimen	9 Gorgonius
Martī 28	C. Moise Arapul	10 Nicolaus
Mercuri 29	(†) <i>Tăerea c. s. Ioan</i>	11 Protus
Joi 30	P. Alexandru	12 Macedonius
Vineri 31	Brêul Precuratei	13 Maternus
Sămb 1	C. Simeon Stêlp.	14 (†) <i>In. S. Cruci</i>

Proprietar, redactor respundător și editor:

IOSIF VULCAN. (STRADA ALDÁS NR. 296 b.)

MERSUL TRENURILOR.

Valabil de la 1. mai 1901.

Budapesta—Oradea—Predeal—București						București—Predeal—Oradea—Budapesta.										
	Accel.	Person.	Accel.	Person.	Accel.		Accel.	Person.	Accel.	Person.	Accel.					
Budapesta	pleacă	6 50	8 30	1 55	5 45	9 15	București	pleacă	—	—	—	—	—	—	9 15	
Szolnok	"	9 07	11 31	3 56	9 27	11 19	Predeal	"	—	—	—	—	—	—	1 12	
Szajol	"	9 21	11 50	4 09	9 46	11 33	Brașov	sosește	—	—	—	—	—	—	2 18	
P.-Ladány	"	10 43	2 —	5 28	11 53	12 55	"	pleacă	—	—	—	—	—	5 8	2 45	
Berettyó-Ujfalú	"	11 18	2 47	6 03	12 46	1 33	Feldiora	"	—	—	—	—	—	8 27	5 58	3 15
M.-Peterd	"	—	3 —	—	1 00	—	Homorod Kőhalom	"	—	—	—	—	—	10 03	7 44	4 23
M.-Keresztes	"	—	3 12	—	1 14	—	Sigbișora	"	—	—	—	—	—	11 40	9 45	5 49
Bihar-Püspöki	"	11 48	3 32	—	1 36	—	Mediaș	"	—	—	—	—	—	12 40	10 58	6 37
Oradea-Mare	sosește	11 56	3 42	6 39	1 48	2 11	Kis Kapus	"	—	—	—	—	—	1 25	11 50	6 50
Oradea-Mare	pleacă	12 16	3 58	6 46	2 06	2 18	Blaș	"	—	—	—	—	—	2 16	12 40	—
Velența	"	—	4 05	—	2 30	2 25	Küküllőszeg (Blaș) „	"	—	—	—	—	—	2 21	12 58	—
F.-Oșorheiü	"	—	4 16	—	2 41	—	Teiuș	sosește	—	—	—	—	—	3 02	1 42	7 35
Teleagd	"	12 48	4 38	7 15	3 03	2 50	"	pleacă	12 05	3 38	8 48	2 07	8 6			
Aleșd	"	†1 02	4 56	†7 28	3 21	†3 04	Aiud	"	12 28	3 58	9 07	2 29	8 22			
Vad	"	1 26	5 20	7 50	3 45	3 26	Felviñ	"	12 54	4 20	9 30	2 51	8 54			
Ciucea	"	2 16	6 31	8 37	4 53	4 16	M. Ujvár	"	1 03	4 27	9 37	2 58	—			
Huedin	"	2 49	7 16	9 08	5 32	4 52	Sz. Kocsárd	"	1 58	4 32	9 53	3 11	—			
Jegenye	"	3 15	7 49	†9 33	†6 01	—	Ar. Gyéres	"	2 30	5 12	10 30	3 48	9 24			
Cluș	sosește	3 50	8 33	10 08	6 59	5 55	Apahida	"	4 02	6 27	11 45	5 02	—			
Cluș	pleacă	4 20	8 50	10 47	8 30	6 11	Cluș	sosește	4 27	6 48	12 07	5 24	10 46			
Apahida	"	4 41	9 07	11 11	8 59	6 27	Cluș	pleacă	5 23	7 00	12 32	6 13	11 01			
Ar. Gyéres	"	5 56	10 16	12 36	10 41	7 27	Jegenye	"	†6 11	7 59	†1 14	7 16	—			
Sz. Kocsárd	"	6 33	10 56	1 40	11 31	7 52	Huedin	"	6 40	8 37	1 44	7 55	12 20			
M. Ujvár	"	6 40	11 03	1 58	11 40	—	Ciucea	"	7 09	9 19	2 15	8 37	12 52			
Felviñ	"	6 48	11 12	2 07	11 50	—	Vad	"	7 47	10 08	3 01	9 32	1 34			
Aiud	"	7 11	11 34	2 32	12 20	8 16	Aleșd	"	†7 59	10 25	†3 15	9 49	†1 48			
Teiuș	sosește	7 32	11 52	2 55	12 46	8 32	Teleagd	"	8 11	10 42	†3 28	10 07	2 01			
"	pleacă	—	12 24	—	1 43	8 37	F.-Oșorheiü	"	—	11 01	—	10 27	—			
Küküllőszeg (Blaș) „	"	—	1 07	—	2 28	9 5	Velența	"	8 32	11 10	—	10 37	2 25			
Blaș	"	—	1 14	—	2 36	—	Oradea-Mare	sosește	8 38	11 17	3 57	10 44	2 31			
Kis Kapus	"	—	2 15	—	3 48	9 47	Oradea-Mare	pleacă	8 43	11 36	4 10	11 04	2 38			
Mediaș	"	—	2 33	—	4 03	10 01	Bihar-Püspöki	"	8 52	11 47	—	11 14	—			
Sigbișora	"	—	3 47	—	5 43	11 —	M.-Keresztes	"	—	12 05	—	11 37	—			
Homorod-Kőhalom	"	—	5 35	—	7 54	12 26	M.-Peterd	"	—	12 17	—	11 50	—			
Feldiora	"	—	7 16	—	9 40	1 35	Berettyó-Ujfalú	"	9 23	12 29	4 50	12 05	3 18			
Brașov	sosește	—	8 —	—	10 25	2 09	P.-Ladány	"	10 06	1 34	5 40	1 19	4 03			
"	pleacă	—	11 —	—	—	2 19	Szajol	"	11 21	3 8	6 59	3 04	5 19			
Predeal	sosește	—	1 11	—	—	3 31	Szolnok	"	11 44	3 35	7 32	3 37	5 39			
București	"	—	8 05	—	—	9 10	Budapesta	sosește	1 50	6 20	9 40	7 10	7 50			

Oradea-Mare—Arad.

		Person.			
Oradea-Mare	pleacă	10 20	4 30	7 —	
Ósi	"	10 30	4 41	7 16	
Less	"	10 48	5 01	7 40	
Cefa	"	11 03	5 19	8 05	
Salonta	"	11 26	5 44	8 46	
Kötegyán	"	11 46	6 05	9 15	
Sarkad	"	11 57	6 17	9 31	
Giula	"	12 21	6 44	10 01	
Ciaba	"	2 23	7 06	4 32	
Chitighaz	"	2 54	7 18	5 03	
Curtici	"	3 28	7 45	5 38	
Arad	sosește	3 55	8 48	6 05	

Arad—Oradea-Mare.

		Person.			
Arad	pleacă	5 10	11 20	9 35	
Curtici	"	6 —	11 49	10 07	
Chitighaz	"	6 14	11 57	10 54	
Ciaba	"	6 40	2 33	11 50	
Giula	"	7 27	3 05	5 26	
Sarkad	"	7 47	3 27	5 56	
Kötegyán	"	†7 56	3 39	6 10	
Salonta	"	8 23	4 10	6 47	
Cefa	"	8 42	4 34	7 18	
Less	"	9 04	5 —	7 51	
Ósi	"	9 21	5 19	8 16	
Oradea-Mare	sosește	9 32	5 30	8 31	

Numerii cei groși înseamnă timpul de la 6 ore seara până la 5 ore 59 de minute dimineața. — Numerii sămănați cu † înseamnă stațiunile, unde trenurile numai condiționat se opresc.